

Oversigt

Alle p.t. kendte vandmøller – før ca. 1750

Inden for Næstved Kommunes udstrækning 2007 - Status 2011

Enkelte gamle stubmøller omtalt, men ikke Næstved-vindmøllerne

113stk.

Svend C. Dahl

Kilder:

Danmarks Riges Breve (DRB) 1135-1412 (se eget dok.)

Møllebog 1689 (se eget dok.)

Stednavnebøger: Lis Weise: Stednavne i Præstø Amt 1975 (**LW**) & Bent Jørgensen:

Stednavne i Sorø Amt 2001 (**BJ**), begge Institut for Navneforskning, Københavns

Universitet. - Bøgerne giver en tilnærmet total omtaleoversigt, hvori der er nævnt et ældste

og yngste årstal. LW har i øvrigt væsentlig flere møller med end BJ. Tilsyneladende kender

instituttet ikke Møllebogen 1689 og mange møller er ikke omtalt. BJ henviser dog til FJ uden

at nævne Møllebogens navne.

Eline Gøyes Jordebog 1552 /1892 (ElineG)

Kancelliets Brevbøger (KB) 1535ff (1535-50 en kancelliregistrant) - kun nået til 1580. Korte citater i oversigten, da ej eget dok.

Danske Domme før 1662 (**DD**) 1978-1987 (I-VIII)

Sjællands Stifts Landebog 1567 (SSL), 1956

Gavnø Kloster og Herregaard fra Aar 1402-1902 (**GKH**), P.E. Jensen 1902

Snesere Sogn, 1883 (**SS**), samme forf.

Udskiftningskort c. 1780-1810 (**UK/US**), de fleste med et udførligt navnestof på gamle agre,

åse, moser etc. Grundigt søgt efter møllespor i flg. ejerlaug: Førslev, Sneslev, Arløse,

Kvislemark og Skafterup (Fuglebjerg Lokalhistoriske Arkiv) + Harrested, Havnskov,

Hyllinge, Agerup, Jenstrup, Tåstrup, Brorup, Spjellerup, Menstrup, Klinteby (Gumperup),

Lindesgård, Karrebækstorp, Karrebæk, Enø, Saltø Gods, Saltø By, Bistrup, Skraverup,

Stenbæksholm, Grimstrup, Fodby, Guderup, Øllerup, Lund, Stubberup, Kyse, Vallensved,

Ladby, Herlufsholm, Ll. Næstved (NæstvedArkiverne). - Dertil knap så grundig

gennemgang af en del andre UK, bl.a. via kms.dk.

Kun enkelte andre **kort** er brugt, da vandmøllerne normalt er opført før præcise kort kunne

laves. Dog er brugt til tjek Videnskabernes Selskabs Kort f SØ-Sjælland 1770 og sammes

"Konceptkort" 1770 samt "nyere" kort 1831 og 1864.

1682: Optegnelser ud fra kopi fra Chr. V's Matrikel – kopier fra Institut for Navneforskning

(kun for Næstveds vestegn p.t.).

Mølleregistrant 1989-2006 fra Næstved Museum (**MR**) - Noteret hvis nævnt i nuv. registrant.

Andet:

Vandmøller i Sorø Amt II, Historisk Samfund f. Sorø Amt 1951 (årbog), s. 30-39, Fritz Jacobsen (**FJ**)

KONTAKT, lokalhistorie for Hyllinge Sogn og omegn 8-10 er nævnt flere steder. Jeg har der

lokaliseret og grundigt gennemgået en lang række vandmøller langs især Harrested og Saltø

Å (se eget dok.).

VVDK: Anna Maria Lebech-Sørensen: Vind- og Vandmøller i Danmark, bd. 1-4, 2001-09

Liv og Levn, Næstved Museums årsskrift

Møllebogen 1934: Danske møller 1934 med biografi, historie og billeder (ikke komplet registrant; der skulle vist betales for at blive omtalt).

Hvis en kilde kun er brugt én gang er den oftest nævnt ved lokaliteten.

Alfabetisk mølleomtaler

	Navn	Sogn	Supplerende
1.	Agerup Møller	Hyllinge	DRB 1328/3 – ”med øde møllesteder” 1682: Mølle Knøs Ås & Gamle Dams Ås se KONTAKT, Lokalhistorie 8
2.	Almstofte Mølle	Tybjerg	Møllebog 1689 – næsten øde LW 125 1664-1682 DD, 5, 304ff 1594 MR < 1682
3.	Arløse Møller	Førslev	Møllebog 1689: ... liden og ringe underfaldskværn. 1664-1690 Konceptkort 1770: både vand og stubml. se KONTAKT, Lokalhistorie 10 [2010: Stubmøllen stod endnu i 1910, se ”Det stod i NT”]
4.	Askov Mølle (1-2)	Snesere	Møllebog 1689: LW 192, 1610- (senere vejrmølle) MR < 1611 GKH 380ff SS 239ff; 2 vandmøller 1780 (Nye Mølle) VVDK, bd.4, s.124, kort omtalt 2 vdml. Konceptkort 1770 + 1864-
5.	Assendrup Mølle	Aversi Sg	Møllebog 1689: MR < 1681 1770 Havemøllehus nær gård og Øvre Suså MK 1806 Møllemarken (ved Susåen)
6.	Bavelse Mølle ±	Bavelse	LW 141 (1588)-(1864) ~ Stridsmølle i ældre tid? MR c. 1770 stubml. v. landevejen; overtog vandmøllens navn; kaldt Bavelse el. Stridsml.
	Bispens Mølle	Førslev	Se Sneslev Mølle
7.	Bistrup Mølle 1	Fodby	1682 i Skovmarken: St. og Små Dams Agre & Bag Dammen uden for Skoven & Damsholms Agre. – Måske står stednavnet Mølløvænget alligevel til troende? BJ angiver at M har navn efter sit tilhør til Saltø Mølle. Dam angiver en kunstigt anlagt sø; men ikke nødvendigvis en møllesø. Men hvad ellers? Vel ikke fiskedamme her.
8.	Bistrup Mølle 2	Fodby	Ved Saltø Å, US 1784: Ny Møllestykker Gunnar Harboe henledt min opmærksomhed på mulig placering – han syntes selv at kunne se ”noget opstemningsagtigt” (mar.07; dårligt til bens nu)
9.	Blangslev Mølle	Mogenstrup	GKH 293, kun stednavn 1682, Møllevangen – ej tjekket
10.	”Bjørnebæk Mølle”	Skafterup? Marvede?	UK Møllerende, Møllebjerg etc. Kun stednavne Møllerenden (= Bjørnebækken) på grænsen mellem Spjellerup og Skafterup ejerlaug (bl.a. 1770 konceptkort). Underbygges gennem 3 navne fra Udskiftningskortene. Spjellerup I, 15 hedder Mølledams Agre og på Skafterup- siden hedder nr. 11: Møllebiørgs Agre og 12: Mølløvænge Agre.
11.	Borup Mølle	Mogenstrup	DRB 1277/310 MR < 1287 – kaldt <u>Mogenstrup</u> / <u>Borup Vandmølle</u>
12.	Borup Mølle	Rønnebæk	GKH 299, kun stednavn 1682, Møllevangen; ej tjekket
	Borup Ris	Gunderslev	Se Rejnstrup og Hulebækkens Mølle
13.	Boserup Vandmølle	Toksværd	MR: Nedlagt < 1922 ?! – Sørupvej /Strange Nielsen (vindmølle oprettet < 1890)
14.	Brorup Mølle	Marvede i dag Hyllinge før	UK? gl. beretning

			MR efter ego 1682: Møllebjergs Agre & Mølleleds Agre & Weieger Mølle Stykkerne se KONTAKT, Lokalhistorie 8
	Brødebæk møller	Vr. Egede	Lige uden for Næstved Kommune – har været 3 møller Kort omtale i VVDK, bd. 3 – Kort 1770, 1864
15.	Brøderups møller	Snesere	DRB 1401/134 (nævnt 2 møller) LW 193, 1401-1492 GKH 387f – nedlagt før Møllebogen (Ej Brødebæks mølle i V. Egede Sg / KB 19.7.1560).
16.	Bækkeskov Mølle	Everdrup	Møllebog 1689: – øde - se Hellede
17.	Bæksmølle	Sandby?	Møllebog 1689: KB 19.7.1560: Ringsted Hrd.!
18.	Bøgesø Mølle	Bøgesø < 1551	MR < 1675, GKH 378: nedlagt kort > 1707 SS 242: privilegiet overført til Askov 1770'erne
	De små Møller	Næ. S. Morten	- Se Sortebrødremløller senere
19.	Ebbemølle	Fodby	Matriklen 1682 ... øde i 22 år BJ 221, 1370-(1770) Herlufsholm Birks Tingbog 1618, 1633 Liv og Levn 1991 MR < 1370 (Rosk.Jbg) 1682: Mølle Bjerg Ås & Ved Eve Mølle - under Kloster Skov Marken i Ll. Næstved ejerlaug; Herlufsholm Sg.
20.	Fiskebækgårds Vandmølle	Brandelev (Næstelsø)	MR 1870!! – ingen forgænger [Tjørnebæk delv.] VVDK, bd.3, 64f: 1872
21.	Fladså Mølle	Mogenstrup	DRB 1346/274 <u>Sterthorp</u> med en vandmølle i Fladså – samme? DRB 1400/476 LW 164 under Fladså, 1343-1400 (1343 = Sjællandske Krønike) MR < 1343 v. Fladså Bro
	Fyrendal		Se Vindinge
22.	Gerdrup Mølle	Rislev	DRB 1228/75 – lokale Gerdrup?
23.	Glumsø vandmølle	Glumsø	I MR omtales en Glumsø Mølle på Sorøvej 2, der oprindeligt var en stubmølle, bygget ”1751” efter et indskåret årstal i møllestubben. – <u>Kan ikke passe</u> . Måske er tømmeret genanvendt. Møllen er ikke aftegnet på kort 1770 og 1864! – Der blev faktisk bygget stubmøller i sidste del af 1800-tallet if. Møllebogen 1934. På UK 1798 ses v. Nyvej/Bavelsevejen SV f byen Møllebjerg. En nyere gård har taget navn efter lokaliteten: Møllegården. Lidt længere nordpå ses navnet Karrebæk – begge langs en bæk, der førte ned mod Glumsø Sø fra Engelstoft Skov nord for byen (større dengang) – konceptkort 1770. Samme kort kalder bækken: Skurre=Bekken.. Bækken har nok lagt vand til en græsmølle. MR har registreret en langt senere vindmølle ved Møllegården.
24.	Gribs Mølle	Holme-Olstrup	LW 160, 1440-1580 – muligvis Holme Mølle v. Jydebæk/Møllegårdsvej (Holmemøllegd.) = <i>Holmegaardsmølle?</i> – se ndf. < 1440 Se Liv og Levn 1998
25.	Guderup Mølle	Herlufsholm	MR < 1370
26.	Gumperup	Karrebæk	(Klinteby fra 1926) 1682 i Bjergemarken: Mølle råd
27.	Gødstrup	Toksværd	UK 1783: Mølleskifterne NØ for byen
28.	Hammer Mølle	Hammer	Møllebog 1689: ”En liden Græsmølle”
29.	Hammers mølle	Tystrup	Møllebog 1689 BJ 173, 1488-(1894)

			FJ < 1488-1795 Konceptkort 1770
30.	Harrested Mølle	Hyllinge	DRB 1344/77: Harrested med vandmøllen Møllebog 1689: under Harrestedgaard - øde Gl. beretning MR < 1689 – ego Gunnar Olsen: Hovedgård og bondegård 1957, s. 129: Holger Vind til Harrestedgd. inddrog jorden fra 10 gårde og møllen 1676. se KONTAKT, Lokalhistorie 9
31.	Hellede(s) Mølle	Snesere	Møllebog 1689 (= Bækkeskov M.) LW 193, 1664-1893 MR < 1688 SS 269ff hørte oprindeligt til Everdrup Sg.; fra 1867 Snesere Sg. Navne 1688-1883 Konceptkort 1770
32.	Hens Mølle	Fodby?	MR < 1632 – (Møllehist. Samling; se mat. fra Bertil Larsen). Herlufsholm Birks Tingbog 1632+1633 nævnt Peder Møllere fra Hensmølle; placering usikker, Fodby ej under birket (men Ebbemølle alligevel omtalt). Mølleren omtales sammen med personer fra Holløse, Nåby, Gerdrup og Køberup.
33.	Herlufsholm ?	Herlufsholm	Avisartikel 1933 antyder fhv. vandmølle v. Herlufsholm – udover Maglemølle!? – Fund af hvælv v. dræning af fugtigt område v. ”Nyhaven” (ej finde), - kopi bagest.
34.	Hjulebæk	Herlufmagle	LW 130: måske efter møllehjul og bæk. Intet konkret, men almindeligt antaget lokalt.
35.	Holløse Mølle	Skelby	Møllebog 1689: ... 2 nederfaldskværne foruden en stampemølle Møllebog 1740, indirekte omtale? 1770 konceptkort + 1864 m.fl. LW 136f 1370/80-nutid MR < 1370 KB 31.3.1557: Broen over ”æen” ved H.M. er meget ”bygfalden”. Da adelvej fører over begæres hjælp fra omliggende sogne til broens reparation. Skal være stærke piller og bulfjælle og rækker på begge sider. Opfølgning 16.8.1557 SSL 1567, 73 1682: Mølle Bro Agre Kort omtale i VVDK, bd.2
36.	Holmegaardsmølle	Holme-Olstrup	Møllebog 1689: ... en lille overfaldskværn = Gribs Mølle? –se ovf. (se også Taagerup) MR = senere Holme vejr-Mølle? < 1770-kort Måske omtalt i SSL 1567, 70 under Olstrup K.
37.	Holsted Mølle	Herlufsholm	1682: Mølle Høj & Mølle Stykkerne – i Lille Marken. Syd for byen v. Ellebækken og nuv. Overløbsbassin
38.	Hulebæks Mølle	Gunderslev	If. MR – Rejnstrupvej. Måske DRB, 425 [1347-1375] her. Må være den jeg kalder Borup Ris 2, (Hulebækken/Borupmølle) 900-tallet ?! bog s.94
39.	Hun(d)strup Mølle	Hammer	Tæt på Snesere Å, udkant af sognet GKH, 291: kun navnestof ”Møllebanken” o.l.; ingen mølle 1662. Ej tjekket
40.	Højstrup Mølle ±	Gunderslevmagle Eggeslevmagle?	Møllebog 1689: øde Tror mest på Eggeslevmagle – se Møllebog s. 10
41.	Hækkenfeldt Ml.	Fuglebjerg	Se MR
42.	Højbjerg Mølle	Førslev	If. MR lokaliseret i Storevænget. Se og Sneslev Mølle.
43.	Hårslev Mølle	Hårslev	BJ 141, 1610-1774 (nu både vand- og hesteml) Møllebog 1689: <i>nederfaldskværn, græsmølle</i> FJ 1664-1761 Aftegnet på konceptkort 1770 v. Saltø Å, V. for H.

			nedbrudt før 1842 – s. 59 Sorø Amts Årbog 2006
44.	Jellinge Mølle	Ting-Jellinge	Møllebog 1689: BJ 142, før 1458 FJ (vel v. Saltø Å) MR kalder den Sønder Jellinge, men må være den samme.
45.	Jenstrup Mølle	Hyllinge el. Vallensved	UK 1784: Mølleagre v. Harrested Å se KONTAKT, Lokalhistorie 10
46.	Kalby (1-2?)	Holme-Olstrup	US 1791 S for by: Skov Mølle Mose, Dam Krog (2 steder), Møllemosehumperne og Øster Møllemose. MR optegnet stubmølle, der blev nedrevet 1887 men jeg kan ikke se den har noget med disse navne at gøre. Kan under ingen omstændigheder forklare Skovmølle og Dam (ej set Chr.V).
47.	Karrebæk	Karrebæk	UK ≤ 1794: Møllerenden & Møllebanke 1682: Ved Møllebækken (vindml. i 1800-tallet, se og VVDK, bd. 2 under Ladby)
48.	Kastrup Mølle	Tystrup	If. MR i skovkanten ved Røde Hus. Sammenblanding med Hulebæks Mølle? el. slynger bækken sig så meget?
49.	Kellerød Mølle	Tystrup	Se MR; ej meget
50.	Kongens Mølle	Snesere	Møllebog 1689: (= Snesere Mølle?) LW 194 Kongsmølle, 1664-1844 ('nu nedbrudt') GKH 130 MR < 1664 - v. Rødlersbækken og strandvejen Konceptkort 1770
51.	Kongens Mølle v. Evenbro	Snesere	SS 289: nævnt 1604; ej i Møllebog 1689 – se MR Generelt uklarede m. de mange Kongens Mølle
52.	Kongens Mølle v. Sjolte	Snesere	SS 281f; navne 1699 MR opf. < 1684
53.	Kongens Mølle v. Stranden	Snesere	SS 282ff: navne 1704- (Bredeshave-møllen) MR: opført < 1704 –
	Kongskilde	Lynge	Lige uden for Næstved Kom. v. Tystrup Sø – se evt. VVDK, bd.1
54.	Krogsmølle	Tybjerg	Møllebog 1689 LW 126, 1459-1682 MR < 1678
55.	Krummerup Mølle	Krummerup	DRB 1253/101 (vandmølle) UK Mølleholm lige vest for K. – men den kan meget vel henvise til en senere stubmølle, der er aftegnet på konceptkort 1770 SV for byen. Møllebogen 1934: Stubmøllen var fra 1600-tallet; styrtede sammen i 1905 og blev afløst af vindml.
56.	Kvislemark	Kvislemark	UK Møllevejs Agre lige syd for byen mod Saltø Å
57.	Kyllebæk Mølle	Hammer	DRB 1376/133 LW 171, 1376-1688 MR < 1370 (Rosk.b.J. s.13) GKH, 267: Køllebæk Mølle øde > svenskekrigene 1660.
58.	Kyse Mølle 1	Vallensved	DRB 1358/184 BJ 201, 1426 UK navnestof v. Harrested Å 1682: Mølle Toft Ås - Se KONTAKT, Lokalhistorie 10
59.	Kyse Mølle 2	Vallensved	MR: placeret v. Søbro Rende NæM's oplysninger fra Laus Jensen (død) Beliggenhed oplagt ud fra fysiske forhold. Dertil navnestof fra udskiftningskort for Kyse, Lund og Stubberup samt i markbøger fra 1682: <i>Sø Enge, Søbjergs Agre</i> og – Ås samt flere med <i>Krage Dam</i> –

			Lok. hist. Erling Petersen & Knud Hansen, Kysegd. kendte ej til møllen (hans jorder). Se KONTAKT, Lokalhistorie 10
60.	Ladby ?	Herlufsholm (Ladby)	1682: Gammel Dams Agre; men ligger i Kloster-Skov Marken, rel. tæt på fhv. Skovkloster, og kunne være en hentydning til fiskedamme (andelsmøllen 1899, se evt. VVDK. bd.2)
61.	Ll. Tvede Mølle	Næstelsø	Møllebog 1689: ... øde møllested - se også Tjørnebæk M. -
62.	Magle Mølle (±)	Herlufsholm (?)	DRB 1135/64 (Bodils Mølle) "En mølle i St. Næstved" DRB 1202-1205/49 Klosters mølle DRB 1209/160 Munkenes mølle DRB 1404/495 Øst for møllen. Andre indirekte omtaler: Møllefjerding, Møllegade, Mølleporten etc. (oversigt LW, 10) BJ 228, 1490-1872 Møllebog 1689: Maglemølle m. 4 nederfaldskværne: 2 brødkorns-, 1 malt- og 1 sigtekværn Møllebog 1740, indirekte omtale? KB 1.7.1560 (mageskiftet): Næstved Mølle
63.	Menstrup Mølle 1	Marvede	Møllebog 1689: øde – "Et vejr møllested i Marvede Sogn" – Senere nævnt Menstrup mølle. Måske kongens. Må være møllen på Menstrup Bjerg "Møller Aas" (III,11) i UK 1787
64.	Menstrup Mølle 2	Marvede	UK: vist også en vandmølle N f. Menstrup v. Marvede Å MR < 1689 (ego) Beliggenheden har nok været ved Marvede Å, jf. Marknavnekortet (1787) Me., III, 37: <i>Rejeres (Rejernes?) Møllebjerg</i> tæt på åen. At der står Møllebjerg betyder her blot bakken ved møllen (vs. møllen på bakken. En vindmølle her ville også delvis ligge i læ af Menstrup Bjerg, som var skabt til vindmøller og lå tæt på Menstrup By. Rejeres Møllebjerg ligger så langt væk fra byen, som man kan komme i Næstved-egnens største ejerlaug. 1682: Reens Mølle Bjerg. se KONTAKT, Lokalhistorie 8
65.	Mogenstrup Mølle	Mogenstrup	DRB 1337/53 Møllebog 1689: ... 2 nederfaldskværne og mølledam LW 165 og 186, 1468-(1891); vel blevet til vejmølle MR: se <u>Borup Mølle</u> (samme??) VVDK, bd.4, s.124, kort omtale Kort 1770 og 1864 Møllebogen 1934: opr. vandmølle lå ved kroen, vindml. noget derfra. Opført 1860 for at kunne nedlægge vandml.
66.	Nye Mølle	Tybjerg	Møllebog 1689 Møllebog 1740 indirekte omtale? LW 126, 1605-1892 (?) MR < 1772 Konceptkort 1770 NØ f. Tybjerg Møllebro og på nye kort. UK Aversi 1792: Mølleholmen & Nyemøllens Wænge MK Tybjerg 1806: Nye Mølle
67.	Nye Mølle	Snesere	se Askov 1780
68.	Nylandsmøllen	Vejlø	Opført 1690 i forbindelse med inddæmningen af "Nylandsmosen". Einar Storgaard har i Geografisk Tidsskrift bd.52, 1952-53, s. 276-91, en artikel om "Nylandsmosen", der oprindeligt hed Vignor eller Vesenor. – Der henvises til artiklen fra "De inddæmmede landskaber" 2005 af Morten Stenak (Landbohøistorselskab), der kun ganske kort

			<p>omtaler Nylandsmosen.</p> <p>ES skriver, at vandet oprindeligt blev pumpet ud til Fladstrand gennem en kanal via en hollandsk mølle, der <i>også blev brugt som kornmølle</i>. 1737 blev vandmøllepumpen flyttet til dæmningen if. ES, men det må være dæmningen ud til Fladstrand for på konceptkort 1770 er møllen placeret tæt på Vejlø ("En mølle, der maler vand"). - Den nuv. mølleplacering ud mod Dybsø Fjord må vist være fra 1862.</p> <p>Se også GKH, 100, 121 – vurderet til 500 rbd., men forfalden 1736</p> <p>Se også Vejlø Vandsnegl og V. Vindmølle i MR.</p>
69.	Mølle mellem Næsby og V. Broby	V. Broby??	<p>DRB 1214-1287 /53 - hører vist til V. Broby Sg. – uden for området. Ligger i Susåen ved Næsby. Nogle møllebygninger hører til Næsby Sogn.</p> <p>"Møllehusene" på konceptkort 1770 ml. by og å; vist uden mølle.</p>
70.	Næsbyholm Mølle	Næsby	<p>MR < 1729 – nok ment denne</p> <p>Møllebog 1689: "En liden græsmølle ved Næsbyholm"</p> <p>Måske det "møllested" der er omtalt som sydlige afgrænsning af Enemærket ud til Tystrup Sø (Viggo Nielsen: Oldtidsagre i Danmark 2010, 56). - Ej omtalt i mtr. 1682, H.P.</p>
71.	Næstelsø		- se Tjørnebæk Mølle
72.	Nørre-Tvede Mølle	Toksværd	DRB 1396/207
73.	Over Even	Snesere	GKH 384; kun stednavn Møllemarken – ej tjekket
74.	Pederstrup Mølle	Mogenstrup	GKH 294, kun stednavn 1682, Møllevangen – ej tjekket
75.	Ravnstrup Vandmølle	Toksværd	MR < 1910 !!??
76.	Regerup Mølle	Bavelse	LW 142 1588
77.	Rejnstrup Mølle		<p>MR: udgravet 1960-61</p> <p>Må være lig møllen ved Sandbækken 1200-tallet – efter Steensberg: Borups Bønder s. 100f (Borup Ris 1)</p>
78.	Rettestrup Mølle	Vejlø	<p>DRB 1403/87</p> <p>Møllebog 1689: ... var afbrændt og øde, etc.</p> <p>LW 167, 1584-1687</p> <p>MR < 1584</p> <p>KB 30.6.1559: Matz Møller i Rettestrup har berettet, at han ... formedelst den hårde tid, der har været på korn, ikke kan betale den resterende mølleskyld før til S. Mikkelsdag.</p> <p>GKH 258-60: 1584, 1662 (s.79 "Møllen var øde og ubeboet"); istandsat ≤ 1690; tilføjet vejrmølle 1844, ombygget vandml. 1868. Kort 1770 og 1864</p> <p>Møllebogen 1934 kun vindml.</p>
79.	Røde Mølle	Førslev	<p>Møllebog 1689: 2 overfaldskværne</p> <p>FJ 1664-1690.</p> <p>BJ 190, 1680 efter Førslevdegns Optegnelser" (v. M. Mogensen & N.W. Bruun 1998)</p> <p>UK – ved Harrested Å</p> <p>gl. beretning</p> <p>MR < 1689 – ego</p> <p>se KONTAKT, Lokalhistorie 9</p>
80.	Rønnebæksholm Mølle	Rønnebæk	<p>Møllebog 1689: ... er en græskværn. etc.</p> <p>Møllebog 1740 indirekte omtale?</p> <p>MR 1598 (kaldt R.Vandml.)</p> <p>Se også bogen om Rønnebæksholm [2010: Stubmøllen stod endnu i 1910, se "Det stod i NT"]</p>
81.	Rønnebæksholm Krudtmølle	Rønnebæk	<p>MR 1513</p> <p>og Bogen om Krudt + Bogen om R. ovf.</p> <p>(ej stubmøllen her < 1770)</p>

82.	Råde Mølle	Everdrup	Møllebog 1689 – i senere oversigt: Rådegds. M. (NNV f. E.) Kort 1770, ej 1864 MR < 1770 Rådegård Vandmølle, Everdrup Sg.
83.	Saltø Møller 1-3 (5) Vandmøller (mindst 2)	Karrebæk Vallensved	DRB 1351/516 Møllebog 1689 – for året 1703! Konzeptkort 1770 MR < 1468 – angiver vindml. 1860 s. tidl. vandml. jf. kommentarer til Møllebogen har møllen nok skiftet placering og sogn efter middelalderen til et sideløb til Harrested Å.
84.			Opr. ved Saltø Å. Dette støttes af: 1682 på placeringer syd for slottet: Møllesø & Ved Møllesø & Ved Møllesø Holm Ås. – også beskrevet i Lokalhistorie 10 (HISTORIER FRA VESTEGNEN)
85.	Stubmølle Hestemølle Hollandsk mølle		1770 konceptkort: stubmølle Stubml. nedbrændte til grunden 28. jan. 1856 if. Nestved Avis, og lejeren (melhandler Jørgensen i Næstved) blev sat i fængsel. Udklip fra Arkiv.); Brandtax 1822 (spec. fil) nævner også hestemølle c.1860 hollandsk mølle – nedrevet 1940'erne if. meddelere.
86.	Sjølte Mølle / Bæksmølle	Snesere	DRB 1364/137 LW 194, 1560 KB 19.7.1560 – gods til Peder Oxes søskende KB 13.1.1578: Huitfeldtgodts til kongen; bl.a. ”4 gd. og 2 gadehuse i Søholt (= Sjølte if.note) i Snesere Sogn ... 1 vandmølle udenfor Søholt” (sm. 15.7.1579) MR: Kongens Mølle /Sjølte (50) < 1682 – Gavnbogen 395
87.	Skovmølle	Glumsø	LW 140, 1451
88.	Skovmølle	V. Egesborg	LW 169, 1376-1688 (navn overlevet) KB 7.7. 1542: Claus Thomesen fik livsbrev på Skovmølle Gaard (!) ”som hans fader nu ibor, mod sådan tynde og afgift, som gaves deraf, før hans fader Thommes Thygsen fik den i værge.” KB 26.10.1576: mageskifte fra kronen til Maren Fickisdatter: ”1 gård, kaldet Skoufmølle”, evt. mere KB 5.2.1577: forleningsbrev (vs. ovf.) til Peder Holst på ”1 gd, k. S” – ”fri for indfæstning, landgilde, ægt, arbejde og anden tynde i de næste 10 år” – forfalden? MR < 1370 GKH: gården øde i 1789. Kun gårdnavne > middelalder, måske ikke mølle siden 1370? Øde da, if. Fr. Carlsen 274
	Små Møller	Næstved S. Morten	Se Sortebrødre
89.	Snesere Mølle	Snesere	DRB 1316/345 ”fire gårde i Snesere med en mølle” DRB 1326/306 MR < 1682 GKH 375 en liden mølle v. Snesere Å; øde 1682 Måske = en af ”Kongens Møller” i sognet – se disse.
90.	Sneslev Mølle eller Højbjerg	Førslev	DRB 1288/309 UK – ved Harrested Å gl. beretning – ”Bispens Mølle” Nedlagt før 1689 (ej i Møllebog) Der har senere været vindmølle i Højbjerg Kaldt Strids Mølle af FJ, hvilket er forkert, jf. Møllebog-kommentar. se KONTAKT, Lokalhistorie 9

			se også MR: Højbjerg Mølle
91.	Snigård Vandmølle	Snesere	MR < 1350 GKH 376-80: Møllemarken, Mølleagre, Snigårds gl. Mølle; nedlagt > 1600
92.	Sortebrødemøller	Næstved Skt. Morten	Møllebog 1689: overfaldskværn - meget forfaldne Også hestemølle ved Sortebr. (" De små Møller "); fra munketiden; vist nedlagt 1705 (RN, 254) MR < 1590 – lille møllesø /system af damme vsa. klostret.
93.			GKH 301: en liden vandmølle 1701; nedlagt ≤ 1752 i øvrigt 301ff: placering v. Gallebækken / Damagre / Damre Led / Dame Led. Senere vindmølle her. Møllen ved Gallebækken er nok afløser for "De små Møller" – eller muligvis har de været der samtidig. - se og Liv og Levn 1989
	Spjellerup		Se Bjørnebæk
94.	Stavnstrup Mølle	Everdrup	Se MR, usikker
95.	Stoksmølle (Stochs-)	Sandby?	Møllebog 1689: "vandet kommer fra Ringsted Amt" KB 19.7.1560 – gods til Peder Oxes søskende
96.	Store Røttinge	Snesere	GKH 401: stednavn Møllehøvsagre + fund af forrådnede tømmer. SS 315: tilsvarende
97.	Strids Mølle Tybjerg Hrd.	Bavelse	DRB 1383/310 DRB 1410/41 Møllebog 1689: 2 underfaldskværne Møllebog 1740, indirekte omtale? Vandmøllen nedlagt ult. 1700-tallet. Konceptkort 1770: Stridsmøller – ej kort 1864. LW 142 1336-(1894). Yngste omtaler går på Bavelse Vejrmølle – og nogle henvisninger hører uden tvivl til næste mølle.
98.	Strids Mølle Ø. Flakkebjerg Hrd.	Gunderslev	DRB 1383/310 DRB 1410/41 Møllebog 1689: 2 nederfaldskværne MR < 1410 - roder de to Stridsml. sammen Kræver et større udredningsarbejde at udskille omtalerne, jf. kommentarerne til Møllebogen. ElineG., 307f, 1410, 1416 og 1450 1682: Mølle Åsen Konceptkort 1770: Stridsmøller.
	Stridsmølle	Førslev	se Sneslev Mølle
99.	Svenstrup Mølle	Vejlø	MR < 1624 stubmølle Ej i Møllebog; GKH, 96: "øde vejrmølle", øde siden 1660
	Sønder Jellinge		Se Jellinge
100.	Ta(d)se mølle	Tystrup	Møllebog 1689 BJ 175, 1488-? FJ: muligvis 1472 – ≥ 1895 Konceptkort 1770
101.	Tjørnebæk Mølle	Næstelsø	Møllebog 1689: - øde LW 163 1664-1688 MR 1600 Denne el. Ll. Tvede nævnt i SSL 1567, 71: "en liden vandmølle" under Næstelsø K. GKH 320: stednavn 1688: Mølleagre. VVDK bd. 3, s. 64: lå lige v. Fiskebækgårds Vdml. nedlagt medio 1600-tallet.
102.	Toksværd Mølle	Toksværd	MR u.å. - Strange KB(reg.) 1535-50, tillæg, s.467, dat. 26. sep. 1527 Roskildebispen Lauge Urne forlener "velbyrdige mand Michel

			<p>Brockenhus, hans hustru fru Karine Lyckes datter og et af begges børn (!) – vort og kirkens gods i Toksværd (Oxsvær) med vandmøllen og vor biskopstien dér ...</p> <p>Nævnes senere, at hvis det måtte blive en datter, som overlever forældrene – skal hun, ligesom hvis moren bliver enke – have tilladelse til (nyt) ægteskab fra Roskilde.</p> <p>KB 19.1.1558: Mageskifte, hvor Peder Oxe bl.a. får 10 gårde i Toksværd, som Fru Karine ”sidst havde” i væрге (enke) og 1 mølle og 1 øde jord smst. (+ k:gd + 4 gd. i Boserup).</p> <p>KB 14.2.1562 møllen mageskiftet til Jens Ulfstand på Saltø</p>
103.	Tornemark Kun stubmølle?	Fyrendal	<p>Konceptkort 1770 viser stubmølle.</p> <p>UK 1790 Møllemarken N og NV for byen, og heri både Hestemølle Agre og Veyrmølle Agre. Der er endda en fin tegning af stubmøllen. Det kunne være den oprindelige Tornemark Stormølle. På rel. moderne kort findes en ”Vejrmøllegård”, der klart indikerer noget usædvanligt (gårdnavn fra udflytningen efter udskiftningen).</p> <p>Indbyggerne har nok tidligere brugt Vindinge vandmøllen ved græsebækken (tæt på).</p>
104.	Tyvelse Mølle	Tyvelse	<p>DRB 1402/404</p> <p>MR < 1402</p> <p>MR opregner også en <u>Tyvelse vandmølle</u> < 1890 ??? Mon ikke det er den samme</p> <p>[”Møllebæksalen” i gl. mejeri if. 100 Kulturmiljøer s,23 - nyt]</p>
105.	Taagerup Mølle	Holme-Olstrup	<p>MR < 1664 (Møllehist. Saml.; <u>se mat. fra Bertil Larsen</u>)</p> <p>Måske = Holmegaards Mølle? – se denne.</p>
106.	Ulstrup Mølle	Skelby	<p>DRB 1349/222</p> <p>MR < 1349 –</p> <p>er det samme som <u>Ugletorp Mølle</u>, Helms 570</p>
107.	Vallensved Mølle	Vallensved	<p>DRB 1259/306</p> <p>MR < 1259</p> <p>UK</p> <p>1682: Mølle Kilde Ås & Møllebjerg Ås</p> <p>se KONTAKT, Lokalhistorie 8</p>
108.	Vejlø ?	Vejlø	<p>UK 1796 på grænsen til Basnæs og Svenstrup ejerlav: Mølleagre (se også Nylandsmølle)</p> <p>Kan muligvis have navn efter Svenstrup Mølle</p>
109.	Vindinge	Fyrendal	<p>Fyrendal hed til 1677 Vindingegård. Ejerne fik landsbyen med 12 gårde + præstgd. og degn nedlagt i 1646-47.</p> <p>If. MR lå vandmøllen måske ved Klatterbro på vejen mellem Fyrendal og Tornemark (et sideløb til Saltø Å).</p> <p>Klatterehus på 1770 konceptkort</p> <p>MK 1806 har som andre herregårdskort kun få navne påført.</p>
110.	Vinstrup Mølle	Tystrup	<p>BJ 176, 1479 (muligvis = Hammers- el. Tase Mølle)</p>
111.	Vridsløse	Herlufsholm (Vridsløse)	<p>1682: Sødams Ås & Høllebjergs Ås (fejlskrivning?)</p> <p>[UK 1793 viser udposning på Susåen, der kunne minde om en opstemning + lille kanal vsa. Susåen (t.v. for I, 15). Ved II, 8: Sødamsagrene! [US-komm. 2010]</p>
112.	Ydernæsgård	Fodby	<p>1682: Den ene mark hedder Møllemarken (kan ikke genfindes på UK). - Da de to andre marker hedder Strandmarken og Skovmarken forestiller jeg mig, at Møllemarken vendte mod Even. Det ville også være logisk, og måske har møllen ligget ved den gl. vej over Evenådalen til det gl. Ydernæsgård.</p>
113.	Aaderup	Skt. Mortens Landdistrikt	<p>Stubmølle; tilladelse 1585;</p> <p>nævnt 1594 i tingbog; siden intet, RN (MR)</p>

Når navnestof på udskiftningskortene viser hen til ikke eksisterende møller vil det i hovedparten af tilfældene dreje sig om vandmøller. De store hollandske vejrøller på landet bygges især i sidste halvdel af 1800-tallet (somme tider til afløsning af nogle ældre stubmøller).

Faktisk er der dog if. Møllebogen 1934 opført flere nye stubmøller fra ca. 1825 og de næste omkring 60 år.

Der har givetvis været flere vandmøller rundt om. Det er utænkeligt at vigtige, gamle bysamfund som fx Herlufmagle, ikke har haft en vandmølle i middelalderen. Men det ældste kort over H:magle er desværre kun et matrikelkort fra 1812. Det originale udskiftningskort (1799?) med det fyldige navnestof er væk (gælder også Gelsted, Spragelse, Agerup og vel andre ikke-tjekkede). Måske stubmøllen i Herlufmagle i stedet rækker meget langt tilbage? Møllebogen 1934 skriver, at den blev nedrevet i 1869.

Ud fra mine undersøgelser (grundige på Næstveds vestegn; mere overfladiske andre steder) ser det nærmest ud som om mindst hver anden landsby / ejerlaug har haft en vandmølle i middelalderen. Fx har et ganske lille vandløb som Harrested haft 5 vandmøller: Sneslev, Førslev (Røde Mølle), Harrested, Kyse og Jenstrup. Det er alle "nabo-ejerlaug".

Stubmøller

Tornemark Mølle var en stubmølle i 1770 – lige som dem i **Krummerup**, **Arløse** og **Saltø**; de sidste 2 også med vandml. Det var vist de eneste vindmøller i hele vestområdet (fra Næstved By til vest for Fuglebjerg) på den tid.

Men der har tilsyneladende ligget en stubmølle før da i **Menstrup** (nævnt i Møllebogen 1689 som nedlagt og øde). Nok oppe på Menstrup Bjerg.

Næstved Møller – ej nævnt i Møllebog!:

Vindmøllerne ved Østerport; oftest samme ejer? – nævnt c. 1598

Lillemølle (MR < 1598) nedrevet c. 1883; **Storemølle** nedr. 1914 – RN (MR < 1512)

Ll. Næstved Mølle < 1565 stubml.

Hestemøllen Krumport/Østergade – senest 1540; nedlagt 1840'erne – RN - MR do.